

Mākslas terapijas formālo elementu skalas adaptācija Latvijā

Sanita Ciganovska^{1,3}, *Līga Veide-Nedviga*^{1,2}, *Kristīne Mārtinsone*^{1,2}

¹ *Latvijas Mākslas terapijas asociācija, Latvija*

² *Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija*

³ *Onkoloģisko pacientu atbalsta biedrība "Dzīvības koks", Latvija*

Ievads. Mākslas terapijas formālo elementu skala (MTFES) [Gantt & Tabone, 1998] ir ASV izveidots uz mākslu balstīts izvērtēšanas instruments, kura pielietojuma efektivitāte ir apstiprināta dažādām klientu / pacientu grupām (pieaugušajiem ar vielu atkarības traucējumiem [Rockwell & Dunham, 2006]; depresijas simptomu izvērtēšanai pieaugušajiem ieslodzījumā [Gussak, 2004; 2006]; grūtnieču garīgās veselības problēmu izvērtēšanai [Swan-Foster, Foster, & Dorsey's, 2003]; pieaugušajiem ar epilepsiju [Anschel, Dolce, Schwartzman, 2005] u. c. Latvijā MTFES līdz šim nebija adaptēts.

Pētījuma mērķis, materiāls un metode. Mērķis bija veikt MTFES adaptāciju Latvijā atbilstoši starptautiskajām testu adaptācijas vadlīnijām (Raščevska, 2005) un 1) noteikt MTFES iekšējo saskaņotību; 2) pārbaudīt saistību starp MTFES testu un retestu; 3) pārbaudīt neatkarīgu ekspertu zīmējumu novērtējuma saistību. MTFES tiek izmantota kopā ar zīmējumu "Cilvēks, kurš plūc ābolu no koka", kurš tiek izvērtēts 14 skalās: krāsu pielietojums, krāsu atbilstība, ieguldītā enerģija, laukums, integrācija, loģiskums, reālisms, problēmrisināšana, attīstības līmenis, objektu un apkārtējās vides detaļas, līniju kvalitāte, cilvēks, rotācija, atkārošanās. Tās tiek izvērtētas piecu punktu Likerta skalā. MTFES izpildīja 53 sievietes vecumā no 25 līdz 60 gadiem, 26 no viņām bija krūts vēža diagnoze līdz 3 gadiem un 27 praktiski veselas sievietes un 22 bērni un pusaudži vecumā no 7 līdz 12 gadiem ar jaukta tipa astmu.

Rezultāti. Tika aprēķināts Kronbaha alfas koeficients, kas uzrādīja labus MTFES iekšējās saskaņotības rezultātus ($n = 53$, $\alpha = 0,88$ un $n = 22$, $\alpha = 0,90$). Lai noteiktu, vai starp MTFES testu un retestu pastāv saistība, tika aprēķināts Pīrsona korelācijas koeficients, kura vērtība visās skalās bija lielāka par 0,7 ($p < 0,01$). Papildus, lai pārbaudītu iegūto rezultātu validitāti, tika pielietota neatkarīgu ekspertu vērtējuma saistības metode. Gan 10 nejauši izvēlētiem zīmējumiem sieviešu grupā ($n = 53$), gan arī 5 nejauši izvēlētiem zīmējumiem bērnu un jauniešu grupā ($n = 22$), aprēķinu rezultāti parādīja, ka starp diviem neatkarīgiem, apmācītiem vērtētājiem pastāv statistiski nozīmīga saistība zīmējumu vērtējumos ($r = 0,78$ un $r = 0,76$).

Secinājumi. Ir veikta MTFES adaptācija Latvijā. MTFES iekšējā saskaņotība ir laba un atbilst citos pētījumos iegūtajiem rezultātiem [Gantt & Tabone, 1998]. Pastāv nozīmīga saistība starp testa un retesta rezultātiem, kas liecina par MTFES noturību laikā. Neatkarīgo vērtētāju vērtējumu saistība ir laba pie nosacījuma, ja vērtētāji ir izglītoti lietot MTFES. MTFES var tikt izmantots kā uz mākslu balstīts izvērtēšanas instruments vizuāli plastiskās mākslas terapijā Latvijā.